

Barlagçy / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Barlagçy / satiriki hekaýa

BARLAGÇY

– Kolhoza barlagçy gelipdir!

Bu habar kolhozyň ýasaýjylaryny ilkibada uly alada goýdy. Ozaly bilen aýdylan söz "Biri arza ýazaýdymyka?", "Kim het edip bildikä?" diýlen jümleler boldy. Ýöne bu sözleri welin, hiç kim içinden çykaryp bilmedi. Köneden işläp gelýän Gapbar başlygyň ýüzüne kolhozyň ýasaýjylarynyň hiç birisi-de dikanlap seredip bilmeýärdi. Sebäbi ol köküni ýagşy berkidipdi. Onuň üstünden näçe gezekler arz etdiler. Dürli-dürli ýerlerden barlagçylar geldiler. Barladylar, gitdiler. Bar bolan zat arz edenler kolhoz prawleniýesi tarapyndan temmisini aldylar. Başga üýtgän zat bolmady. Şol sebäpli kolhoz çlenleriniň hiç birisi-de kolhozdaky eden etdilikleri gözleri bilen görüp ýören-de bolsalar, bu barada biruniň ýanynda sesini çykarmag gorkýardylar. Hawa, bu zatlar durgunlyk döwründe bolupdy. Gör, näçe bigünä adamlar günäli boldular. Yaşı altmyşdan geçenem bolsa, Gapbar başlyk özünden bilip bu kärinden el çekerli däldi. Ol kolhozçylaryň özünden bizar bolandyklaryny hem bilýärdi. Üýtgedip gurmagyň, aç-açanlygyň, demokratiýanyň şemaly onuň "Agzybirlik" kolhozynda-da öwsüp ugrady. Yaşlaryň arasynda başlygyň ýüzüne dikanlap seretjek bolýanlar-da bardy. "Aýy" günleriň şarpygyny dadan ýaşuly adamlar welin, öñki heňi bilendi – "Oňşubereliň-le!" diýisýärdiler.

Gapbar başlygyň özi bolsa, "üýtgedip gurmakdan gorkup, işden çykdy" diýdirmejek bolup, ýene-de dört-bäs ýyl işlemegi, soñ bolsa uly duşmandan üstün çykan dek gaýşarylyp, kolhozçylar bilen hoşlaşyp, arzasy boýunça işden gitmekcidi. Oňa çenli her näçe kynam bolsa, özünü saklamalydy. Ýogsa, oňa ýadansyň, pensiýa çykaýyam diýdiler. Emma ol razy bolmady.

Köp çarşenbäni başdan geçiren Gapbar başlyk "agzyndan süýdün

ysy gitmedik" ýaşlaryň tutan guşuny ütüp goýupdy...

– Barlagçy gelen bolsa, bu gezek başlygyň "öwgüsini" ýerine ýetireris. Indi öñki döwür ýok. Köz ýaly dazyrdadyp ýüzüne basarys welin, nädersiň aman diläberse.

– Dogry aýdýaň, barlagçynyň ýanynda eden pohçulyklarynyň barysyny ýüzüne basmaly!

– Adamlar, şu gezek beri mert duralyň-da, indi gorkulýan döwür ötdi!

Bu gezek hem kolhoz başlygy kolhoz çlenleriniň ählisini kolhozyň klubyna ýygndady.

– Yoldaşlar! – diýip, kolhozyň profsoýuz guramasynyň başlygy Berdi Pökgiýew söze barlady. – Kolhozyň çlenleriniň birnäçesiniň, adyndan ýokaryk arza düşüpdir. Ana, şol arzany derňemek üçinem şol ýokardan ýörite barlagçy gelipdir. Özüniz bilýäňiz, hemme ýerde üýtgedip gurmak, aç-açanlyk. Şonuň üçinem näme aýtjak zadyňyz bolsa, arkaýyn aýdyberiň! Ine-de tribuna. Yöne öñürti barlagçy Arçyn Nediröwiçiňem birki agyz sözünü diňläliň.

Arçyn Nediröwiç doklad etmekçi bolýan lektor ýaly gerek bolsa-bolmasa tokgaja papkasyny eline alyp, tribuna çykdy. Bir minutlap papkasyny dören boldy. Soňam äýnegini dakynyp, zala birlaý göz gezdirdi. Zal dym-dyrslyk bolup, hemmäniň nazary özüne dikilensoň, ol birbada aljyraýjak ýaly etdi. Emma derrew özüni ele aldy.

– Essalomaleýkim, gadyrly daýhanlar! Armaň işler bilen! Ekinleriňiz nädýär? Hasyla durdumy? Hudaýym hasylyňza bereket bersin! Tohumyňyz müň bolup gelsin!..

Zalda özara pyşyrdylar başlandy:

– Gowy adam öýdýän?

– Gaty medeniýetli eken!

– Daýhan çağasy bolsa gerek. Öñki barlagçylaryň hiç birisi biziň bilen beýle gadyrly görüşmändi. Bi hakykatçyldyr!

– Hawa, täze döwrüň işgärleri. Görseň, adamlar bilen gürleşmänen oñaraýýandy!

– Mundan bir zatlar çýkar!

– Ýuwaşrak bolsaňyzlaň, diňläliň-le!

– Hawa, adamlar, men sizden gelip gowşan haty okap, siziň

hakykatyň, adalatyň dabaranamagy ugrunda döwrüň sesine ses goşup, öz içiňizdäki, has takygy kolhozyňzdaky hyýanatçylyklara, eden-etdiliklere garşy rehimsizlik, yüz görmezlik bilen göreşip biljekdigiňizi bildim we muňa gaty begendim. Şol sebäpli men hem yüz görmän, gapyrga syrmam şu arzada aýdylan zatlary barlamaga geldim. Barlajagam, günükärlere berk temmi berdirjegem. Boldu, şunça wagtlap, býurokratlar, parahorlar, wezipeparazlar etjegini edip geldiler. Indi muňa ýol bermeris. Indi döwür başga!

Zalda uly el çarpyşmalar dowam etdi.

– Ine, muňa hakyky barlagçy diýseň boljak!

– Sypatyny görenimdenem añdym-la!

– Başlyk jan bi gezek sypmasa gerek!

– Hawa, adamlar, arzada ýazlyşyna görä, kolhozda esasy işi kolhozçylar edýänem bolsa, onuň hözirini başgalar görýän bolmaly. Geliň, yüz görmän, nähili kemçilikler bar bolsa, şu ýerde aýdalyň. Men arzada näme ýazylanyny, kimiň ýazanyny aýdybiljek däl. Sebäbi, eşidişime görä, öñki gezeklerem arza ýazanlaryň ählisi kolhoz ýolbaşçylary tarapyndan ýanalypdyr. Hawa, arzanyň maksady birnäçe kemçilikleri aýtmak bilen birlikde, meni şu ýere, siziň araňza getirmek eken. Ine, şeýle-de boldy. Näme, "dost ýüzüne" diýipdirler. Nähili arzyňyz, nägileligiňiz bar bolsa, çykyň-da, arkaýyn aýdyberiň! Men ählijesini belläp alaryn. Dogry dälmi, Gapbar aga?!

Üstüne gyzyl mata ýazylan stoluň başında oturan başlyk agraslyk bilen başyny galdyryp, zalyň içine göz aýlady:

– Gaty dogry! Hat-pet ýazyşyp ýörenlerinden, goý, şu ýerde aýtsynlar. Şu wagt aç-açanlyk ahyry!

– Aýtmaly bolsa, älhepus aýdarys! Şunça wagtlap içimize salyp gezenimiz besdir. Men on dört ýyl bäri brigadirlik edip gelýän. Emma her ýyl pagta planymy ölümىň öýünde ýerine yetirýärin. Başlyk dökün, tehnika şeýle hem beýleki zerur kömekleri belli-belli brigadirlere berýär. Sebäbi şol brigadirler artykmaç pagta ekýär. Artdyryp ýazýarlar. Şol artdyrmalar bolsa, kolhoz başlygynyň jübüsine girýär.

– Ýoldaş derňewçi, meniňem bir aýtjak zadym bar. Biz bir maşgalada üç hojalyk bolup ýasaýarys. Çagalarymyň,

gelinlerimiň ählisi şu kolhozda zähmet çekýärler. Bir jaý biziň üçin darlyk edýär. Hudaýa şükür, ýene-de ogullarym ýetişip gelýär. Olaram öýermeli. Kolhoz prawleniýesine mellek beriň diýip, ençeme gezek ýüz tutdum. Hut başlygyň öz gaşyna-da bardym. Bereris diýdi. Şol berjekligi.

– Berjek diýen bolsa, berer. Garaşyberiň!

– Wah, garaşa-garaşa aňkamyz aşyp gitdi. Üç ýyl geçdi berjek diýeli bări. Dogrymy aýtsam, her mellek üçin dört müň manat pul soraýarmış. Gol doly maşgala, men onça puly nireden tapaýyn? Pul berýänler bolsa, dessine alyp durlar. Düýn oglunuň öýerenler, bu gün mellekli bolýarlar. Heýem bir kolhozyň ýerine kolhozça satyp bormy?

– Men bolsa, iki ýyl bări kolhozyň kerpiç zawodyndan kerpiç alybilmän kösenip ýörün. Kolhozyň başlygy, baş buhgalteri saýlama kerpiçden kolhozyň hasabyna köşk ýaly jaý gurdurdylar. Indem öz işi bitensoňlar, kolhoza girdeji diýip, goňşy kolhozlara satýarlar.

– Beýle zat bolup bilmez! Onuň anygyna-şänigine ýeteris.

– Meniň kärim mehanizator. On iki ýyl boldy, köne traktorda işläp ýörenime. Ertir berjek, birigün berjek diýip, başlyk meni täze traktordan mahrum edip gelýär. Öz ýegeni bolsa, her iki ýyldan täze traktor münüp ýör. Puly känler-ä, para berip alýar. Biziň başlygymyz parahor. Kolhoz üçin alada edenok. Bar gaýgysy – jübüsü!

– Men...

– Men...

– Men...

– Men...

Kolhoz başlygy çykyşlaryň ählisini ünsli diňläp otyrды. İçimden bolsa zol-zol oýlanýardy: "Adamlaryň aňy ösýär. Bular bilen uzak işleşip boljak däl. Abraýyň barka aýrylmaly".

Edil şu ýerde-de başlygyň oý-pikirlerink instituty birki ýyllykda tamamlap gelen ýaş agronomyň sesi bozdy:

– Adamlar, ur diýseler öldüräýýärsiňiz! Juda beýdäýmeli däl ahyry. Adam bor-da, sähelçe kemçiligem bolar ahbetin. Görýäniz-ä, kolhoz ullakan, ýolbaşçy ýeke. Şuńça adama baş bolmak, olaryň hersiniň göwnüni tapmak ýeke adama aňsat däl-ä!

Mellek üçin, traktor üçin pul bermeli diýdiňiz. Hany aýdyň, haýsyňyz pul berdiňiz? Aýdyň? Dymáňyzmy? Diýmek, ýalan! Beýdip, biriniň üstüne töhmet atmak bolmaz ahyry! Ýoldaş Gapbarowyň şunça wagtlap kolhozy, onuň at-abraýyny saklap gelenibe gaýtam, berekella aýtmaly. "Aç-açanlyk boldy" diýip, agza gelen zatlary otaryp bolmaz. Beýtmäliň adamlar, agzybir ojagy dargatmalyň. Hany aýdyň, şu başlyk gitse, ýerine şonuň ýaly agras, oba hojalygyndan gowy baş çykarýan kimi goýup biljek? Men bir zada doly göz ýetirdim. "Döwüljek arana kyrk gün öňünden jygylar" diýipdirler. Biziňem kolhozymyz, göräýmäge tozjaga meňzeýär. Häzirki başlygymyz işden gidäýse, kolhoza başlyk çydamaz. Birinem sygdyrmarsyňz. Netijede mukaddes ojagyňtz dargamak bilen bolar. Agzybirligiň ýok ýerine berekeden bolmaz, döwletliligem.

"Tüweleme, Möwlamyň ogly ýaly-la bi. He, atasyna belet muň. Söhbet akyl diýerdiler oňa. Gaty akyllly adamdy. Tohumyny taşlap gitjek ýeri ýok, agtygyna-da geçipdir görseň. Bi oglan hiç wagt hor bolmaz".

Gurban agronomdan soñ hiç kim gürlemedi. Şeýle bolangoň, Arçyn Nedirow sözi jemlemeli boldy:

– Ýoldaşlar, çykyp gürlejek ýok bolsa, boldy edeliň. Ýygnagymyz gowy, aç-açanlyk ýagdaýynda geçdi. Kemçilikler yüz görülmän aýdyldy. Aýdylan kemçilikleri bolsa, ýerinde barlarys. Arkaýyn boluň! Hälki oglan "onça-munça kemçilik bolar" diýdi. Ýok, indi kemçiliklere göz ýummak bolmaz. Önem göz ýuma-ýuma ýurdy dargatdyk. Geliň, yüz görmäliň. Gerek bolsa, başlygyňzy pensiýa ugradyp, ýerine ýaşlardanam goýup göreris. Bu meselänem tiz wagtda çözəris. Nähili görýäňiz, ýoldaşlar? Bolýamy şeýtsek? Hoş onda, sag boluň, arman-ýadaman işläň!

Sol ýygnakdan soñ hepde, aý geçdi. Kolhozda özgeren zat bolmady. Bir özgeren zat, tankyt bilen çykyş edenlere ýene-de öñki ýaly temmi berildi: mellek ýer berilmeli, traktor elinden alnyp, slesar edilip işe geçirildi. Yaşlary ösdürmeli diýibem, ýaş agronomy kolhoza baş agronom bellediler.

Kolhozçylaryň arasynda ýene-de öñküler ýaly hyşy-wuşy gürrüňler edilip başlandy: "Başlygymza kär edip biljek ýok.

Täze döwür diýdik, indi işini görerler diýdik, barysy bir köpük. Şol öñki-öñkülik dowam edip dur. Gowusy sesiňi çykarman işlemeklik. Anha, döşüne kakyp giden barlagçynyňam iýibilen pohy bolmady..."

Emma bir syry welin, başlygyň özünden başga bilyän ýokdy. Barlagçy diýip gelip giden başlygyň Aşgabatda, "Bilim" jemgyýetinde işleyän dostudy. Ol zähmet rugsady döwründe dostunyňka görme-görşe gelipdi.

Jorageldi SAPAR GELEDIÝEW.

Satırıki hekaýalar